SUONENJOKI

Suonenjoen kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus-suunnitelma

Kaupunginhallitus 26.1.2026

SUONENJOKI

Sisällys

1 Johdanto 3

2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Suomessa: Lainsäädännöllinen perusta 4

2.1 Tasa-arvolaki (609/1986) 4

2.2 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 5

2.3 Suomen perustuslaki ja syrjinnän kielto 5

2.4 Valvonta ja oikeusturva 5

2.5 Yhteenveto 6

3 Tavoitteet 6

4 Toimenpidesuunnitelma 6

Kuntalaisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimenpiteitä 7

5 Seuranta 8

6 Käsitteitä 8

Syrjintä 8

Eriarvoisuus 9

Yhdenvertaisuus 9

Häirintä 10

Esteettömyys 10

Saavutettavuus 10

1 Johdanto

Kuntalain mukaan kaupungin tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja elinvoimaa. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat arjen hyvinvoinnin perusedellytyksiä ja sosiaalisen kestävyyden peruspilareita, joilla on merkitystä myös kaupungin elinvoimaan ja vetovoimaan. Kaupungin tarjoamat palvelut ja päätökset vaikuttavat monin tavoin asukkaiden arkielämään. Oikeudenmukainen päätöksenteko ja hyvin toimivat palvelut perustuvat kansalaisoikeuksiin ja kaikkien ihmisten yhdenvertaisuuteen. Nämä edistävät asukkaiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa omiin ja yhteisiin asioihin.

Kaupungilla on lakisääteisten tehtäviensä ansiosta hyvät edellytykset ja erityiset velvoitteet edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjintää. Kaupungin velvollisuus edistää tasa-arvoa perustuu lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986), jonka mukaan kunnan tulee edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja ehkäistä siihen perustuvaa syrjintää kaikessa toiminnassaan. Vuodesta 2015 alkaen laki on sisältänyt myös sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun.

Kaupungin velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää perustuu puolestaan yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014). Sen mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintää on myös häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä syrjivä ohje tai käsky. Yhdenvertaisuuden edistämistehtävä tarkoittaa toimenpiteitä tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tällöin julkiset palvelut pyritään järjestämään huomioiden erityisesti syrjinnän vaarassa olevien ryhmien tarpeet. Moniperusteisen syrjinnän tunnistaminen on tärkeää, sillä henkilö voi kokea syrjintää useammalla eri perusteella samanaikaisesti.

Kaupungin tulee edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta viranomaisena, palvelujen tarjoajana, koulutuksen järjestäjänä ja työnantajana. Velvoite koskee myös kuntayhtymiä sekä kuntaomisteisia yhtiöitä ja liikelaitoksia. Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki velvoittavat toimijoita edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisemään syrjintää suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on kaupungille työväline lakisääteisten velvoitteiden suunnittelussa, toimeenpanossa, arvioinnissa ja seurannassa.

Näihin tavoitteisiin liittyy myös Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja, joka lisää kuntalaislähtöisyyttä sekä palveluiden laatua ja tehokkuutta paremman kohdentumisen avulla (Kuntaliitto & CEMR, 2020: Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja).

Tässä suunnitelmassa esitellään lakisääteisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvelvoitteiden mukaisesti

1. Kunnan toiminnan, päätöksenteon ja palveluiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskeva ns. toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Lisäksi kaupungissa tehdään

2. Työnantajan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
3. Koulutuksen järjestäjän oppilaitoskohtaiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat

sekä tarvittaessa

4. Päiväkotikohtaiset tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat osana toimintasuunnitelmaa

2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Suomessa: Lainsäädännöllinen perusta

Suomessa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteet ovat vahvasti kytkeytyneet lainsäädäntöön. Keskeistä lainsäädäntöä ovat muun muassa tasa-arvolaki (609/1986), yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), Suomen perustuslaki sekä rikoslaki. Näiden lakien tavoitteena on estää syrjintä ja edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kaikilla elämänalueilla.

2.1 Tasa-arvolaki (609/1986)

Lain tarkoitus:

Tasa-arvolain ensisijaisena tavoitteena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Laki pyrkii myös parantamaan erityisesti naisten asemaa työelämässä. Lisäksi laki suojaa henkilöitä syrjinnältä, joka perustuu sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Tasa-arvolakia sovelletaan laajasti kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa.

Syrjinnän ehkäiseminen ja tasa-arvon edistäminen:

Tasa-arvolaki kieltää sekä välittömän että välillisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän. Välitöntä syrjintää on suora, epäoikeudenmukainen kohtelu sukupuolen perusteella, kun taas välillinen syrjintä tarkoittaa käytäntöjä, jotka näennäisesti ovat neutraaleja mutta asettavat sukupuolen perusteella henkilöt eriarvoiseen asemaan. Laki velvoittaa viranomaiset, työnantajat, koulutuksen järjestäjät ja muut yhteisöt edistämään tasa-arvoa aktiivisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tasa-arvosuunnitelmien laatimista ja sukupuolikiintiöiden noudattamista.

2.2 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

Lain tarkoitus:

Yhdenvertaisuuslain tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää kaikilla elämänalueilla. Laki kattaa useita syrjintäperusteita, kuten sukupuoli, ikä, etninen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, vammaisuus, terveydentila ja seksuaalinen suuntautuminen.

Syrjinnän kielto ja positiivinen erityiskohtelu:

Yhdenvertaisuuslaki kieltää kaikenlaisen syrjinnän, sekä välittömän että välillisen. Laki myös sallii positiivisen erityiskohtelun, jolla pyritään edistämään tosiasiallista yhdenvertaisuutta ja korjaamaan syrjinnän aiheuttamia haittoja. Positiivinen erityiskohtelu ei ole syrjintää, jos se on oikeasuhtaista ja tarkoituksenmukaista.

2.3 Suomen perustuslaki ja syrjinnän kielto

Perustuslain periaatteet:

Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa asettaa ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan sukupuolen, iän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, mielipiteen, vakaumuksen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tämä periaate kattaa syrjinnän kiellon ja yhdenvertaisuuden lain edessä. Lisäksi perustuslaki edellyttää sukupuolten tasa-arvon edistämistä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja työelämässä, erityisesti palkkauksessa ja muissa palvelussuhteen ehdoissa.

2.4 Valvonta ja oikeusturva

Valvontaviranomaiset:

Tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain noudattamista valvovat tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta sekä työsuojeluviranomaiset. Näillä tahoilla on keskeinen rooli syrjintätapausten käsittelyssä ja tasa-arvon edistämisessä yhteiskunnassa.

Oikeusturva:

Henkilö, joka kokee joutuneensa syrjinnän kohteeksi, voi vaatia hyvitystä ja pyytää työnantajalta tai oppilaitokselta kirjallista selvitystä menettelystä. Syrjinnän kiellon rikkomisesta voi seurata oikeudellisia

seuraamuksia, ja kansalliset tuomioistuimet, Euroopan Unionin tuomioistuin sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ovat tärkeässä asemassa yhdenvertaisuuden oikeustilan kehittymisessä.

2.5 Yhteenveto

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat keskeisiä arvoja suomalaisessa yhteiskunnassa. Näiden arvojen edistämiseen ja syrjinnän ehkäisemiseen tähtäävät lait muodostavat vahvan perustan, jota valvovat useat viranomaiset. Lainsäädännön tehokas toimeenpano ja jatkuva kehittäminen varmistavat, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat käytännössä.

3 Tavoitteet

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on Suonenjoen kaupungin strategiaan pohjautuva alasuunnitelma. Strategia tähtää elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä kaupunkiorganisaation toiminnan uudistumiseen ja tehostumiseen. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus limittyvät saumattomasti näihin tavoitteisiin. Palvelukohtaisia tavoitteita ja toimintasuunnitelmia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi on kuvattu myös muissa Suonenjoen kaupungin asiakirjoissa: hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2025-2029 sekä varhaiskasvatussuunnitelma ja opetussuunnitelma. Kouluihin ja varhaiskasvatukseen on lisäksi tehty omat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat.

4 Toimenpidesuunnitelma

Toimenpidesuunnitelman taustaksi on tehty avoin verkkokysely ja järjestetty esteettömyyskävely yhteistyössä vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Lisäksi hyödynnettiin SavoGrown Mutkatonta kotoutumista -hankkeessa maahanmuuttaneille tehtyjä kyselyjä ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen tekemää kokemuksellisen hyvinvoinnin kyselyä. Kyselyissä erityisiksi yhdenvertaisuuden esteiksi nousivat päätöksentekoon osallistuminen, ikääntymiseen liittyvä syrjiminen (esteettömyys) ja digipalveluiden saavutettavuus.

Seuraavaan taulukkoon on koottu tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimenpiteitä, niiden vastuutahot ja mittarit.

Kuntalaisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimenpiteitä

Toimenpide	Aikataulu	Mittari	Vastuutaho
Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman säännöllinen seuranta ja arviointi	2026-2029	Seuranta tehty K/E	HYTE-johtoryhmä
Ennakkovaikutusten arvioinnin (EVA) systemaattinen käyttöönotto päätösten valmistelussa	2026-2029	Tehtyjen EVA-prosessien määrä/vuosi	Kaikki toimialat
Konsernin tytäryhtiöt laativat omat yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toimenpiteet	2026-2029	Toimenpiteet laadittu ja liitetty tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan K/E	Konserni- ja tukipalvelut
Viestinnässä huomioidaan saavutettavuussäädökset, erityisesti verkkosivuilla	2026-2029	Verkkosivut ovat saavutettavat K/E	Konserni- ja tukipalvelut
Kaupunki käyttää monipuolisia viestinnän kanavia	2026-2029	Toimenpiteet toteutettu K/E	Konserni- ja tukipalvelut
Hyvien väestösuhteiden ja maahanmuuttaneiden yhdenvertaisen osallisuuden edistäminen viestinnän, yhteisöllisen toiminnan ja vuoropuhelun kautta	2026-2029	Toiminta käynnissä K/E	Konserni- ja tukipalvelut Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan palvelut
Kootaan ikääntyneiden palveluopas, josta löytyy keskeisimmät tiedot palveluista	2026-2029	Palveluopas tehty K/E	Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan palvelut
Tarjotaan digitukea yhdessä järjestöjen kanssa digitaalisten palvelujen saavuttamiseksi	2026-2029	Toiminta käynnissä K/E	Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan palvelut
Taloudellisesti yhdenvertaista osallistumista harrastamiseen tuetaan HSM-kerhojen, opintosetelin ja Kaikukortin avulla	2026-2029	Toiminta käynnissä K/E	Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan palvelut
Tilojen ja palveluiden esteettömyyden kuvaus ja päivitys vammaiskortti.fi sivuille	2026-2029	Kuvaus tehty K/E	Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan palvelut
Esteettömyyskävelyn pohjalta valitut toimenpiteet käytössä kaupunkiympäristön esteettömyyden lisäämiseksi	2026-2029	Toimenpiteet toteutettu K/E	Tekniset palvelut
Esteettömyys otetaan huomioon katusuunnitelmien päivityksessä ja toimeenpanossa	2026-2029	Suunnitelmat päivitetty K/E	Tekniset palvelut

Esteettömyys huomioidaan liikenneturvallisuussuunnitelman päivityksessä ja toimeenpanossa	2026-2029	Suunnitelmat päivitetty K/E	Tekniset palvelut
Koulut päivittävät omat suunnitelmat säännöllisesti	2026-2029	Päivitys tehty K/E	Kasvun ja oppimisen palvelut
Varhaiskasvatus päivittää omat suunnitelmansa ja liittää ne vuosittain päiväkotien ja esiopetuksen toimintasuunnitelmaan	2026-2029	Suunnitelma osana toimintasuunnitelmaa K/E	Kasvun ja oppimisen palvelut
Sisä-Savon kansalaisopisto päivittää oman tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman säännöllisesti	2026-2029	Päivitys tehty K/E	Sisä-Savon kansalaisopisto

5 Seuranta

HYTE-johtoryhmä seuraa tässä ja muissa kaupungin suunnitelmissa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi asetettuja tavoitteita ja tarvittaessa kirjaa uusia toimenpiteitä. Tätä suunnitelmaa päivitetään valtuustokausittain hyvinvointisuunnitelman päivityksen yhteydessä. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutuminen viedään tiedoksi vastuualueen lautakuntaan.

6 Käsitteitä

Syrjintä

Syrjintä yleisellä tasolla

Yhdenvertaisuuslain 8§ mukaan ”Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.”

Välitön syrjintä (10§): ”Syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.”

Välillinen syrjintä (13§): ”Syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.” Syrjintä näkyy eri väestöryhmissä. Muun muassa romanit, saamelaiset, vammaiset, lapset, nuoret, maahanmuuttajat, seksuaalivähemmistöt tai ikääntyneet saattavat kohdata taustansa vuoksi syrjintää.

Moniperusteinen syrjintä tarkoittaa sitä, että samat ryhmät tai samat henkilöt tulevat monen eri taustavaikuttimen (esimerkiksi ikääntynyt maahanmuuttaja) kautta syrjityiksi. Myös ihmisen identiteetti voi olla usein monikerroksinen. Moninkertainen syrjintä tarkoittaa sitä, että henkilö kohtaa useammassa kuin yhdessä tilanteessa syrjintää eri perusteilla. Kumulatiivista syrjintää ovat tilanteet, joissa henkilö kokee syrjintää usean perusteen seurauksena. Esimerkiksi työnhaussa henkilöä syrjitään sukupuolen ja etnisen taustan vuoksi. (Ajankohtaista tietoa syrjinnästä, Oikeusministeriö 2019.)

Eriarvoisuus

Käsite eriarvoisuus liittyy vahvasti hyvinvointi- ja terveyseroihin sekä yksilön sosioekonomiseen asemaan. Terveyseroilla on merkitystä taloudellisiin voimavaroihin, kuten tuloihin, omaisuuteen ja asumistasoon. Eriarvoisuuden purkaminen kaventaa terveyseroja ja vaikuttaa sosiaalisiin taustatekijöihin. Turvallisten elinolojen takaaminen kaikille, tukitoimien kohdistaminen haavoittuvassa asemassa oleville sekä palvelujen yhdenvertainen saatavuus ovat tärkeitä. Eriarvoisuus ja eriarvoinen kohtelu voivat olla myös syrjintää.

Yhdenvertaisuus

Muodollinen yhdenvertaisuus: Samanlaisissa tapauksissa ihmisiä kohdellaan samoilla tavoilla. Yksilöiden erityispiirteet tulee kuitenkin huomioida, sillä ihmisten lähtökohdat ja voimavarat voivat vaihdella suuresti. (Oikeusministeriö 1325/2014.)

Tosiasiallinen yhdenvertaisuus: Keskiössä ovat tekijät, jotka estävät todellisen yhdenvertaisuuden toteutumisen. Näin ollen heikommassa asemassa olevien ryhmien tilannetta pyritään parantamaan. Tässä yhteydessä ihmisten erilainen kohtelu on välttämätöntä, jotta mahdollisimman tasavertainen ja tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuvat.

Positiivinen erityskohtelu (Yhdenvertaisuuslaki 9§) ja kohtuullinen mukautus (Yhdenvertaisuuslaki 15§) ovat tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamisessa tärkeitä

elementtejä. Ensimmäisenä mainittu mahdollistaa henkilöön liittyvien syiden huomioon ottamisen. Toimenpiteet tähtäävät siihen, että tietyn ryhmän olosuhteet kohentuvat. Positiivinen erityskohtelu tulee kuitenkin suhteuttaa tarpeisiin nähden sopivaksi, etteivät toimenpiteet muodostu muita ryhmiä syrjiviksi. Kohtuullisten mukautusten tekeminen on velvollisuus, jonka laiminlyöminen on yksi syrjinnän muoto. Kohtuullisten mukautusten myötä esimerkiksi vammaisilla on yhdenvertainen mahdollisuus kaikkien ihmisoikeuksien käyttöön sekä perusvapauksiin. (Oikeusministeriö1325/2014.)

Häirintä

Käyttäytyminen on häirintää, mikäli se loukkaa henkilön ihmisarvoa ja pohjautuu esimerkiksi yksilön alkuperään, uskontoon tai terveydentilaan. Häirintä eri muodoissaan on kiellettyä. Tätä tukevat myös monet lainsäädäntöön liittyvät elementit (Yhdenvertaisuuslaki 14§ sekä Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 3§). Häirintään tulee aina puuttua.

Esteettömyys

Esteetön ympäristö mahdollistaa kaikkien ihmisten toimijuuden. Liikuntarajoitteiden lisäksi tähän lukeutuvat muun muassa näkemiseen, kuulemiseen tai kommunikaatioon (myös sähköiseen) liitettävät elementit ja niiden toteutuminen. Moninaisuuden huomioiminen ympäristön ja kaupunkirakenteen suunnittelussa.

Saavutettavuus

Laki velvoittaa viranomaisia tekemään digitaaliset palvelut kaikille saavutettaviksi. Tämä edistää kokonaisvaltaisesti yhdenvertaisuuden toteutumista ja parantaa palveluiden laatua. Etenkin vammaisten ja ikääntyneiden henkilöiden voi olla vaikea päästä osallisiksi digitaalisia palveluita. Saavutettavuuden neljä periaatetta ovat havaittavuus, hallittavuus, ymmärrettävyys ja toimintavarmuus.

Käsitteet on poimittu 20.1.2026 mukaillen sivustolta https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelujarjestelma/yhdenvertaiset-palvelut/yhdenvertaisuuden-kasitteet